

Vlaams
Parlement

stuk **1706** (2011-2012) – Nr. 1
ingediend op 5 juli 2012 (2011-2012)

Gedachtewisseling

over het groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
‘Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?’

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur,
Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door mevrouw Valerie Taeldeman

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Martens.

Vaste leden:

de heren Robrecht Bothuyne, Lode Ceyskens, de dames Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
mevrouw Agnes Bruyninckx-Vandenhoudt, de heer Pieter Huybrechts, mevrouw Marleen Van den Eynde;
de dames Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
mevrouw Michèle Hostekint, de heer Bart Martens;
mevrouw Tine Eerlingen, de heer Wilfried Vandaele;
de heer Ivan Sabbe;
de heer Hermes Sanctorum.

Plaatsvervangers:

de dames Karin Brouwers, Veerle Heeren, de heren Johan Sauwens, Jan Verfaillie;
mevrouw Katleen Martens, de heren Wim Van Dijck, Wim Wienen;
de heren Karlos Callens, Dirk Van Mechelen;
de heer Steve D'Hulster, mevrouw Els Robeyns;
de heer Mark Demesmaeker, mevrouw Liesbeth Homans;
de heer Boudewijn Bouckaert;
de heer Dirk Peeters.

INHOUD

I. Inleidende uiteenzetting	4
1. Algemene situering van het groenboek – nota aan de leden van de Vlaamse Regering	4
1.1. Situering	4
1.2. Beleidsplanning	4
1.3. Van groenboek naar Beleidsplan Ruimte Vlaanderen	5
1.4. Procesarchitectuur	5
1.5. Van Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen naar Beleidsplan Ruimte Vlaanderen	5
1.6. Partnerschap tussen de drie bestuursniveaus.....	5
1.7. Kortetermijnacties	6
1.8. Beslissing Vlaamse Regering.....	6
2. Groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.....	6
2.1. Wat voorafging	6
2.2. De rode draad in het groenboek	7
2.3. Vlaanderen vandaag – maatschappelijke uitdagingen	7
2.4. Ruimtelijke visie 2050	7
2.5. Strategische thema's.....	8
2.5.1. Metropolitane allure als stevige ambitie	8
2.5.2. Verscheidenheid op mensenmaat	8
2.5.3. Van een weerbarstige naar een veerkrachtige ruimte	9
2.6. Samenwerken aan realisatie	9
2.7. Hoe verder?	10
2.7.1. Bevraging	10
2.7.2. Van groenboek naar witboek.....	10
II. Bespreking	11
1. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	11
2. Antwoorden	17

Bijlage: zie [dossierpagina](http://www.vlaamsparlement.be/dossierpagina) op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed hield op 30 mei 2012 een gedachtewisseling over het groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen ‘Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?’ van de Vlaamse Regering.

De getoonde presentatie is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit stuk op www.vlaamsparlement.be.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING

De heer *Philippe Muyters*, Vlaams minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport, geeft ter inleiding het opzet van het groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen weer. Hij benadrukt dat een groenboek niet de lijnen uitzet, maar enkel de discussie voedt door de te maken keuzes, soms zelfs op ietwat provocerende wijze, te verduidelijken. De discussie moet vervolgens uitmonden in een witboek waarop een beleidsplan gebaseerd wordt. Hij benadrukt dat de ruimte in Vlaanderen beperkt is en blijft en dat dus de enige optie erin bestaat een en ander te herschikken. De optie om een plan voor 2050 uit te tekenen is ingegeven door het besef dat de ruimte niet zo snel te herschikken is. Een duidelijk doel helpt ook om een mentaliteitswijziging te bewerkstelligen.

1. Algemene situering van het groenboek – nota aan de leden van de Vlaamse Regering

1.1. *Situering*

De heer *Wolfgang Vandevyvere*, afdeling Ruimtelijke Planning van het Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed, bevestigt dat de Vlaamse Regering op 4 mei 2012 het groenboek als discussiedocument heeft goedgekeurd. Zoals steeds werd die beslissing voorbereid door een nota van de minister aan de leden van de Vlaamse Regering. De heer Vandevyvere licht die nota toe. De achtergrond ervan zijn het Vlaamse regeerakkoord en de beleidsnota Ruimtelijke Ordening. In het regeerakkoord spraken de regeringspartijen af om ten laatste tegen het einde van de regeerperiode een nieuw Ruimtelijk Stuctuurplan Vlaanderen (RSV) voorlopig goed te keuren met als uitgangspunten ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. De beleidsnota heeft het dan weer over een meer strategische en dynamische planning en een meer realisatiegericht instrumentarium voor ruimtelijke ordening. De nota schetst de bedoeling van een groenboek: een aanzet voor een breed maatschappelijk debat die de uitdagingen inventariseert en enkele oplossingsrichtingen als denkspoor aanbiedt.

1.2. *Beleidsplanning*

De nota aan de leden van de Vlaamse Regering besteedt voorts aandacht aan beleidsplanning, gebaseerd op de maatschappelijke eisen voor de ruimtelijke ordening. Ruimtelijke planning moet in de eerste plaats strategisch zijn, ruimtelijke ingrepen zijn voor langere termijn en niet zo maar omkeerbaar. Het beleid moet voorts dynamisch zijn, in staat in te spelen op problemen maar ook op kansen. Tot slot moet planning realisatiegericht zijn. Vanuit die overwegingen en ondersteund door een studie ter zake, groeide de overtuiging dat beleidsplanning best opgesplitst wordt in visie, strategie en actie. Die ingrediënten verschillen in abstractiegraad, tijdshorizon en evolutiesnelheid. Ook de legitimatievereisten verschillen, een visie op lange termijn wordt best bekrachtigd door het parlement, een actieprogramma kan daarentegen toevertrouwd worden aan de regering, het orgaan van dagelijks bestuur, uiteraard passend in die visie en met parlementair toezicht. Naargelang het onderdeel, varieert ook de verantwoordelijkheid van de bestuursniveaus. Alle bestuursniveaus moeten de visie uitdragen en voor zoveel mogelijk maatschappelijke steun zorgen. De visie blijft zo niet beperkt tot de Vlaamse Regering maar wordt algemeen. Voor de acties worden de taken verdeeld onder de bestuursniveaus.

Het is in ieder geval de bedoeling om het onderscheid tussen visie, strategie en actie in het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) scherper te stellen dan in het RSV. De herzieningen van het RSV stelden de visie niet ter discussie maar wijzigden de acties of de strategieën.

1.3. *Van groenboek naar Beleidsplan Ruimte Vlaanderen*

Ook in de evolutie van groenboek naar beleidsplan krijgen de drie facetten meer vorm. In het witboek is er enkel een eerste versie van een ruimtelijke visie, die wordt vervolledigd in het witboek en afgerond in het beleidsplan. De strategie is slechts embryonaal uitgewerkt in het groenboek, maar wordt verder uitgewerkt in het witboek en vervolledigd in het beleidsplan. De Vlaamse Regering heeft zich geëngageerd om enkele kortetermijnacties vandaag al te onderzoeken. Het volledige actieprogramma zal in een latere fase uitgewerkt worden.

Voorts moet er nog nagegaan worden welke decretale acties nodig zijn om het proces van groenboek tot beleidsplan mogelijk te maken. Daarbij moet worden rekening gehouden met internationale en nationale regelgeving op het vlak van effectbeoordelingen, informatie en inspraak. In het kader van de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling is de opmaak van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen een proeftuin voor een duurzame ontwikkelingseffectbeoordeling.

1.4. *Procesarchitectuur*

Het onderdeel van de nota over de procesarchitectuur geeft weer welke partners via welke fora betrokken worden. Voorts wordt het procesverloop overlopen wat betreft communicatie, onderzoek en de kortetermijnacties. Er wordt gerefereerd aan de samenwerking met de Vlaamse Bouwmeester en een pleidooi gehouden om dit plan goed af te stemmen op andere beleidsplannen, bijvoorbeeld het Mobiliteitsplan.

1.5. *Van Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen naar Beleidsplan Ruimte Vlaanderen*

Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen volgt het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) op, maar de continuïteit dient verzekerd te worden. De Vlaamse Regering heeft al bevestigd dat de robuuste lijnen van het RSV overeind blijven. Het regeerakkoord blijft bijvoorbeeld vasthouden aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit, opties van het RSV. Tegelijk zijn er ook nieuwe impulsen, die vloeien voort uit nieuwe uitdagingen, bijvoorbeeld de demografische evolutie, de energietransitie, de klimaatverandering. Ook voor de beleidsvoering is er een overgangsregeling nodig. De uitvoering van het RSV wordt sowieso voortgezet. De Vlaamse Regering zal haar verbintenissen over de ruimtebegroting nakomen. Naarmate het proces vordert, kan bij de uitvoering van het RSV rekening gehouden worden met nieuwe inhoudelijke, procesmatige en instrumentele inzichten. Uiteindelijk zal het actieprogramma van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen beslissen hoe de processen in uitvoering van het RSV zullen worden afgehandeld.

1.6. *Partnerschap tussen de drie bestuursniveaus*

Een volgend element van de nota is het partnerschap tussen de bestuursniveaus. In 1999 is de taakverdeling tussen de bestuursniveaus op het vlak van planning hertekend, waarbij de drie niveaus bevoegd werden voor structuurplanning en de subsidiariteit speelt. In het traject naar het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen wordt de planning gemoderniseerd, niet alleen op vlak van beleidsplanning, maar ook op het vlak van uitvoering en voor elk bestuursniveau. De subsidiariteit blijft daarbij overeind, conform het witboek Interne Staatshervorming.

Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen wordt dus een gedeeld plan, waarvan de realisatie de verantwoordelijkheid is van de drie bestuursniveaus. Dat betekent ook dat voor lokale problemen plaatselijke visies kunnen ontwikkeld worden, terwijl het lokale bestuur toch

meewerkt aan de realisatie van de overkoepelende visie. Dat geeft elk bestuur meer vrijheid op ruimtelijk vlak dan nu het geval is. Het moderniseringsproces vergt tijd. Het betekent niet dat gemeenten niet langer verplicht zijn om een gemeentelijk ruimtelijk structuurplan op te stellen, zeker omdat het de bedoeling blijft om tegen 2015 alle gemeenten ruimtelijk ontvoegd te hebben. De provinciale en gemeentelijke plannen blijven gelden tot ze eventueel vervangen worden door nieuwe.

1.7. Kortetermijnacties

Voorts dient onderzocht te worden hoe de realisatiegerichtheid van het ruimere instrumentarium kan verbeteren. De nota aan de Vlaamse Regering sluit af met enkele voorstellen voor kortetermijnacties. Die moeten duidelijk maken dat de opmaak van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen geen vrijblijvende oefening is, maar een reële vernieuwingsoperatie. De acties moeten de vernieuwing illustreren, daarom moeten ze snel resultaat opleveren en voldoende zichtbaar zijn.

In een eerste actie worden de minst geschikte woonuitbreidingsgebieden gevrijwaard van woningbouw. Sommige locaties worden door de gemeenten zelf als ongeschikt betiteld in hun gemeentelijke structuurplannen, dat valt af te leiden uit de Atlas van de Woonuitbreidingsgebieden die de informatie uit die structuurplannen bundelt. Een tweede kortetermijnactie betreft de signaalgebieden. Dat zijn gebieden met een hoog overstromingsrisico en een harde bestemming. Bedoeling is het sneller inventariseren en het treffen van maatregelen om het overstromingsrisico of de gevolgen ervan te beperken, bijvoorbeeld door ze te vrijwaren van bebouwing. Een derde kortetermijnactie wil energielandschappen in Vlaanderen afbakenen, waar de energieopwekking in hernieuwbare bronnen een centraal punt is. Een vierde actie wil onderzoeken of enkele strategisch aaneengesloten landbouwgebieden gevrijwaard kunnen worden voor de professionele landbouw. Dat idee is ingegeven door de zorg voor voedselzekerheid.

1.8. Beslissing Vlaamse Regering

De Vlaamse Regering heeft beslist om het groenboek als discussiedocument te verspreiden en heeft haar goedkeuring gehecht aan de procesarchitectuur uit de nota en de bijlage. Ze is het eens met de uitgangspunten van een modernisering van de beleidsplanning en van het uitvoerend instrumentarium. Ze wil een duidelijke uitklaring van de overgang van RSV naar Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en het concretiseren van de kortetermijnacties, uiteraard in samenwerking met de vakministers.

2. Groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

De heer *Geert Mertens*, afdeling Ruimtelijke Planning, legt uit dat de aanpak van het groenboek vergelijkbaar is met de Europese beleidsvoorbereiding. Het groenboek is een discussiedocument, een stap in het proces, maar geen einddocument. Het is vooral bedoeld als basis voor maatschappelijk debat. Het laatste onderdeel van het groenboek bestaat louter uit vragen over enkele sleutelkwesties.

2.1. Wat voorafging

Het groenboek is niet zomaar uit de lucht komen te vallen, heel veel partners werken er al bijna anderhalf jaar aan. De participatie van zowel organisaties als burgers aan het voortraject was, zoals de regering trouwens voorgeschreven had, ruim. De oogst van ideeën uit die eerste fase is geïntegreerd in dat groenboek. Het groenboek is een coproductie van de verschillende beleidsdomeinen, dus niet enkel geschreven door het Departement Ruimtelijke Ordening.

2.2. *De rode draad in het groenboek*

Het groenboek gaat in op vier vragen: Wat is de komende decennia de inhoudelijke uitdaging waar ruimtelijke ordening in Vlaanderen voor staat? Wat is de langetermijnvisie? Hoe vertaalt de visie zich per thema? Hoe kunnen die ideeën gerealiseerd worden?

2.3. *Vlaanderen vandaag – maatschappelijke uitdagingen*

Het groenboek vertrekt dus van de huidige situatie, maar hanteert een grensoverschrijdend beeld van Vlaanderen. De verstedelijking stopt immers niet aan de administratieve grenzen maar vormt een netwerk van veel steden in Vlaanderen en omliggende regio's. Vlaanderen ligt ook in een delta van belangrijke rivieren. Die factoren, gecombineerd met de centrale ligging in de nabijheid van wereldsteden, zijn belangrijke troeven. Anderzijds is de ruimtelijke structuur heel anders dan in de buurregio's. In vergelijking met de andere regio's is de bebouwing in Vlaanderen minder geconcentreerd, nevelig. Dat is enerzijds goed omdat de Vlaming zich thuis voelt in die kleinschalige sfeer van kleine steden en dorpen. Maar Vlaanderen is daardoor ook heel erg versnipperd. Een vierde van de oppervlakte is ingenomen door artificiële oppervlakten.

Alle diverse beleidsplannen moeten Vlaanderen wapenen tegen de maatschappelijke uitdagingen waarmee elke West-Europese regio te kampen heeft, zoals de demografische veranderingen, de klimaatveranderingen, de energietransitie, dus ook het beleidsplan Ruimte. De langetermijnvisie tracht daarbij een antwoord te formuleren op die uitdagingen en vormt de kern van het beleidsplan. De Vlaming heeft hoge verwachtingen ten aanzien van zijn leefomgeving, de ambities moeten dus hoog zijn. Ingrijpen in de ruimte gaat evenwel traag, dat heeft onder meer mee te maken met het feit dat een groot deel van de Vlaamse ruimte al ontwikkeld is. Dat betekent ook dat men ver vooruit moet kijken, dat er een behoefte is aan een richting, een gedeelde langetermijnvisie, als een maatschappelijk project.

2.4. *Ruimtelijke visie 2050*

In het groenboek staat dat Vlaanderen met het RSV de juiste weg ingeslagen is. Dat heeft immers al resultaten opgeleverd: de vernieuwingen van stationsomgevingen, de heropleving van stadscentra, de aanleg van bos- en natuurgebieden, de duurzame inrichting van bedrijvenparken enzovoort. De robuuste lijnen van het RSV, zoals de duurzame ruimtelijke ontwikkeling en de bestaande ruimtelijke structuur als vertrekpunt, blijven dus behouden. Voorts blijven ook de basisdoelstellingen behouden. Uiteraard zijn er nieuwe uitdagingen die nieuwe klemtonen vereisen.

Meer dan tevoren zal de overheid integrerend werken, in functie van algemeen belang en over beleidsdomeinen heen. Ruimtelijke kwaliteit kan daarbij als bindmiddel dienen. De open ruimte wordt aan een hoog ritme ingenomen. Iedere dag wordt ongeveer de oppervlakte van twaalf voetbalvelden bebouwd, verhard, met tuinen of sportvelden ingenomen. Dat betekent dat er elke drie jaar een stad als Mechelen bijgebouwd wordt. Dat tempo van inname van de open ruimte moet omlaag, maar op termijn moet er een evenwicht komen tussen bebouwde en onbebouwde ruimte. Zorgvuldig ruimtegebruik is een eerste manier om minder ruimte te gebruiken: compacter, meervoudiger, verweven gebruiken van ruimte, ruimte hergebruiken of ruimtegebruik omkeerbaar maken.

De opstellers van het groenboek zien Vlaanderen in 2050 als een metropool. Metropoolvorming is een wereldwijd erkend fenomeen dat de verandering van het stedelijke systeem beschrijft. Metropoolvorming zorgt ervoor dat stedelijke regio's met beslissingcentra knooppunten worden in een wereldwijd netwerk van (materiële en immateriële) stromen. Typisch voor die metropoolvorming zijn de concentratie op welbepaalde plaatsen in steden van sterk op innovatie en kenniseconomie geënte activiteiten.

Vlaanderen is een regio die door zijn ligging niet kan ontsnappen aan metropoolvorming. Het komt erop aan het fenomeen van metropoolvorming niet te ondergaan maar juist mee vorm te geven. Metropoolvorming impliceert drie krachtlijnen. Ten eerste moet het polycentrisch netwerk van kleine steden dat Vlaanderen kenmerkt, in staat zijn om te wedijveren met andere innovatieve regio's van wereldformaat. Een tweede krachtlijn houdt in dat de metropoolvisie niet betekent dat Vlaanderen verder volgebouwd wordt. Het kleinschalige karakter van de steden moet ervoor blijven zorgen dat mensen zich in de metropool thuis voelen (vandaar 'op mensenmaat'). Ten derde moet de ruimte wel veerkrachtig blijven om plotselinge schokken en maatschappelijke veranderingen, zoals demografische veranderingen en klimaatverandering, op te vangen. De metropool Vlaanderen bestaat daarom uit drie lagen die gelijktijdig moeten worden ontwikkeld: de laag van de metropolitane allure, de laag van de mensenmaat, de laag van de veerkrachtige ruimte. Het evenwichtig combineren van die drie lagen is de uitdaging waar het groenboek voor kiest en moet leiden tot duurzame ontwikkeling in respect voor de drie p's: 'profit, people, planet'.

2.5. *Strategische thema's*

2.5.1. *Metropolitane allure als stevige ambitie*

Om deze ideeën te concretiseren zijn de drie krachtlijnen vertaald in verschillende thema's. Het eerste is Vlaanderen aantrekkelijk houden voor investeerders en bezoekers. De metropool is een polycentrisch netwerk van stedelijke regio's, waarbij iedere kern zijn eigen rol moet kunnen spelen maar tegelijk moeten ze samen sterk zijn zodat ze boven de middelmaat uitstijgen. Dus niet alleen moet elke stad zijn eigenheid behouden, daarnaast moeten ze samen een geheel vormen. Dat betekent wel dat Vlaanderen optimaal moet worden verbonden met andere metropolen en groeiregio's zodat het zijn centrale ligging kan verzilveren.

De stedelijke regio's zijn ideale broeikassen voor innovatieve activiteiten, ook omdat de kenniscentra daar gevestigd zijn. Enkele werk- en woonomgevingen in Vlaanderen komen in aanmerking om opgetild te worden tot een mondiale topklasse zodat ze een representatieve uitstraling krijgen. Die ambitie zal wel moeten worden waargemaakt met minder ruimte waardoor de ruimte dus beter moet worden benut.

2.5.2. *Verscheidenheid op mensenmaat*

De mensen zijn de essentie. Vlaanderen is geen anonieme massa, geen Chinese miljoenen-metropool. De mensenmaat van de Vlaamse ruimte, de kleinschaligheid van onze steden en dorpen is een troef om levenskwaliteit te creëren en te behouden. De ruimte moet herkenbaar blijven voor zijn bewoners. Hun betrokkenheid moet ervoor zorgen dat zij in die ruimte willen investeren. Het doel is van Vlaanderen één van de meest aantrekkelijke leefomgevingen van Europa te maken, waarbij iedere burger voldoende toegang heeft tot nabije basisvoorzieningen. Door menselijke activiteiten te clusteren wordt ook duurzame mobiliteit mogelijk. Niet louter de traditionele stadscentra maar ook andere kernen in stedelijke regio's komen in aanmerking voor ontwikkeling.

Vlaanderen kent ook heel wat suburbane gebieden, overgangsgebieden tussen stad en platteland. Voor dergelijke gebieden zal er telkens een verantwoorde strategie op maat moeten komen, waarbij sommige gebieden worden afgeremd en andere zich kunnen ontwikkelen. Voorts is het de bedoeling het platteland zo ongeschonden mogelijk te houden door verdere versnippering te voorkomen. Dat betekent vooral voorrang geven aan de essentiële functies, natuur en landbouw. Nieuwe plattelandsfuncties, ecosysteemdiensten zoals toerisme, energie, waterhuishouding, mogen de essentiële functies niet verdringen. Ontwikkelingen die er niet thuis horen moeten strenger worden aangepakt.

2.5.3. *Van een weerbarstige naar een veerkrachtige ruimte*

Vlaanderen is nu een weerbarstige ruimte terwijl het een veerkrachtige ruimte moet worden. Weerbarstig in de zin dat de verspreide bebouwing en versnippering de biodiversiteit en de ecologische verbindingen bemoeilijken. Grote delen van Vlaanderen zijn laaggelegen, wat hen extra gevoelig maakt voor klimaatverandering. De weerbarstigheid van de ruimte maakt Vlaanderen kwetsbaar voor schokken als demografische of conjunctuurwijzigingen. Het verhogen van de veerkracht betekent dus de ruimte voorbereiden op het opvangen van die veranderingen en schokken. Dat kan door goed op voorhand een minimum aan ruimte te reserveren voor belangrijke functies als voedsel of drinkwater. Voorts moet bij elke ingreep gedacht worden aan later, bijvoorbeeld door een school te bouwen die later kan worden gebruikt voor een andere functie.

De ruimte moet een spons worden voor klimaatverandering, onder meer in de letterlijke zin dat waterinfiltratie cruciaal zal zijn. Een andere mogelijke ingreep is het terugschroeven van de effecten van hitte-eilanden. Cruciaal is echter het terugdringen van de verhardingsgraad. Groenblauwe dooradering zal ook een belangrijk facet worden voor de leefkwaliteit, en die moet er niet enkel op het platteland zijn maar ook in suburbane gebieden en stedelijke regio's.

Een laatste thema is de ruimte voorbereiden op de energietransitie. Door een goed locatiebeleid kan de verplaatsingsvraag en dus ook de energievraag, beperkt worden. Maar dat kan ook door het energiezuinig maken van patrimonium, bijvoorbeeld door isolatie of verdichting. Voorts moet er op een efficiëntere manier met energie omgegaan worden. Zo kan bijvoorbeeld de restwarmte van een fabriek gebruikt worden om serres te verwarmen. Ten slotte zal een belangrijk deel van de energie vanuit hernieuwbare energiebronnen komen.

2.6. *Samenwerken aan realisatie*

Zoals gezegd is de metropool Vlaanderen een maatschappelijk project. Daarom moeten de partners in elke fase van het proces betrokken worden zodat ze samen willen werken aan de gedeelde doelen. In hun dagdagelijks handelen, construeren burgers, bedrijven en investeerders mee de ruimte. Zij moeten zich dus terdege bewust zijn van het belang van een beter ruimtegebruik. Organisaties van burgers en bedrijven zijn allicht het beste middel voor een goede sensibilisering. De drie bestuursniveaus moeten samenwerken als gelijkwaardige partners.

Zoals gezegd is daar een visie voor nodig, maar ook een strategie en acties. Dat onderscheid moet explicieter worden dan in het RSV. Het zou betekenen dat de Vlaamse overheid selectiever wordt in wat ze doet: niet de hele Vlaamse ruimte en niet alle thema's aanpakken, maar zich toespitsen op die dingen waarin een meerwaarde schuilt. De rol van de Vlaamse overheid wordt veeleer inspirerend of faciliterend.

Om meer realisatiegericht te worden zullen de huidige instrumenten onder de loep worden genomen en doorgelicht. Daar is nog werk aan de winkel.

Realisatiegerichtheid impliceert dat er voorstellen van actieplan of -programma aan het beleidsplan worden toegevoegd. Een dergelijk programma is van belang omdat het keuzes en prioriteiten vooropstelt. Ook de middelen, mogelijkheden binnen een bepaalde termijn en timing worden ingeschat. Een actieprogramma is legislatuurgebonden en vergt ook heel wat monitoring en evaluatie. Onder acties wordt niet enkel verstaan wat zich op het terrein afspeelt, maar ook bijvoorbeeld sensibiliseringscampagnes.

Strategisch werken betekent meer keuzes maken. Van de dertien strategische thema's moet men nu nagaan met welke het grootste beleidseffect bereikt wordt.

Het is aangewezen om na te gaan welke ruimte in Vlaanderen het meest strategisch is om de drie krachtlijnen – mensenmaat, metropolitane allure en veerkracht – een solide ondergrond te bieden om zoveel mogelijk beleidseffect te genereren.

2.7. *Hoe verder?*

2.7.1. *Bevraging*

De heer Mertens gaat nog in op het verdere verloop. Het groenboek moet een aanzet zijn tot een insteek voor het debat. Er loopt momenteel een bevraging. De beleidsvisie wordt vervolgens uitgewerkt in een witboek.

Voor iedereen zijn twee webtools beschikbaar.

Zo omvat het groenboek elf sleutelkwesties, waarmee naar de mening van mensen en organisaties gepeild wordt over wat in het groenboek staat. Ze kregen een eerder bijzondere vorm: behalve een toelichting over de soort van beleid en wat dat aan voordelen kan inhouden, worden ook de mogelijke effecten en/of nadelen meegegeven. Er zouden al 1900 reacties zijn, ondanks het feit dat de sleutelkwesties in de webcampagne niet eens zijn gepromoot.

De ruimtelijke voetafdruk is een webtool die aan de hand van een vragenreeks het eigen ruimtegebruik berekent, daaraan de nodige uitleg koppelt en de link maakt met het tempo waarin de open ruimte in Vlaanderen wordt ingenomen. Deze webtool maakt bewustwording mogelijk over het eigen ruimtegebruik.

2.7.2. *Van groenboek naar witboek*

De overgang van groenboek naar witboek wordt weergegeven in een vrij complex schema. De heer Mertens licht dat beknopt toe.

Naast het voorbereiden van een witboek wordt eveneens een achtergronddocument opgesteld, dat als informatief wordt beschouwd.

Aan de opmaak van een witboek zijn heel wat vereisten verbonden. Ten eerste is er veel aandacht voor participatie vereist. Zo worden er drie grote partnerfora georganiseerd in het volgende jaar. Daarin worden alle partners samengebracht om de verschillende meningen met elkaar te confronteren. Ze moeten garanderen dat iedereen ook mee is met de voortgang. Partners kunnen kennismaken met alles wat intussen geproduceerd wordt.

Ook de omgang met alle overlegfora die in de nota aan de Vlaamse Regering zijn opgenomen, behoort tot het participatie-aspect. Zo is er het overleg met gemeenten, provincies, buurregio's, de kennisuitwisseling met de vakwereld, initiatieven ten aanzien van burgers, het betrekken van adviesraden enzovoort.

Voorts zit daarin ook een luik communicatie, waarvan de campagne deel uitmaakte. Ook de webtools en de persaandacht zijn van belang. Doorheen het verloop van groenboek naar witboek, mogen nog heel wat initiatieven verwacht worden, kondigt de heer Mertens aan.

Er is ook een spoor van onderzoek voorzien, waarin alle elementen rond de voorstellen van het groenboek en de reacties daarop inhoudelijk verdieping moeten krijgen. Dat gebeurt via 'key notes' en via werkgroepen waarin ook de partners weer participeren en die rond de drie grote krachtlijnen draaien. Daarnaast wordt de relatie gelegd met bestaand en lopend onderzoek en wat er in het oude en het nieuwe steunpunt Ruimte aan studies voorhanden is.

De Vlaamse Regering heeft vier kortetermijnacties in gang gezet die afgerond moeten zijn in 2012. Dat dwingt tot nadenken over het actieprogramma voor het beleidsplan. De heer Mertens vermoedt dat er ter zake een evolutie mag verwacht worden vanaf 2013. Voor een aantal acties die veel tijd vergen, moet worden nagegaan of bepaalde aspecten al kunnen worden gestart. De spreker geeft als voorbeeld voorafgaand gebiedsgericht overleg voor belangrijke regio's.

II. BESPREKING

1. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

Mevrouw *Mercedes Van Volcem* noemt het groenboek vanuit haar bevoegdheid als schepen van ruimtelijke ordening een 'Utopia'. Het is aan de bevoegde minister om de nodige knopen door te hakken en ook verantwoordelijkheid op te nemen in het debat dat door het groenboek wordt aangezwengeld. Het is onmogelijk om voor iedereen goed te doen, onderstreept het lid. In een bevraging van de bevolking vraagt iedereen om kwaliteit. Iedereen wil kwaliteit en groen, maar er moeten dappere keuzes gemaakt worden. Wordt er nog ruimte vrijgemaakt voor bedrijven, voor de kleine groep die welvaart creëert?

De netto bebouwde oppervlakte mag niet groter worden en er is sprake van compensaties. Mevrouw Van Volcem verwijst naar studies waaruit blijkt dat groen en open ruimte ook een kostprijs hebben. Er is altijd nieuwe ruimte nodig die snel ontwikkeld kan worden, bijvoorbeeld om aan herontwikkeling te doen zonder activiteiten te moeten stilleggen. Ze wijst erop dat er nog maar weinig extra bedrijventerreinen gerealiseerd zijn. Toch zijn ze onontbeerlijk om een blijvende dynamiek en een slimme kwalitatieve regio te ontwikkelen. Met ruimte moet men slim omgaan.

Voorts vindt het lid dat de opmerking dat er heel veel bebouwing in Vlaanderen is, moet worden genuanceerd wegens de logistieke functie. Er gaat heel wat ruimte naar infrastructuur, onder meer in de drie grote havens. In Brugge bedraagt de oppervlakte voor wonen 14 percent, net als voor groen en groenprojecten, voor landbouwgebied 40 percent en voor infrastructuur door de aanwezigheid van de haven 20 percent. Dat laatste beslaat meer dan het woonpercentage voor de 120.000 inwoners.

Met die cijfers in het achterhoofd maakt mevrouw Van Volcem de afweging dat er met de vergrijzing en de gezinsverdunding rekening moet worden gehouden. Er is ook een Woonbeleidsplan in de maak, met 2050 als richtpunt. Het is volgens het lid ook bekend dat er een mismatch is tussen de ruimte waarover oudere mensen beschikken en de woonuitbreidingsgebieden die vooral voor jonge mensen worden ontwikkeld. In stedelijke gebieden moeten er echter minstens 25 woningen per hectare zijn. Het is een noodzaak om dichter en hoger te wonen, maar ook in de steden verkiest men de ruimte. Twee- of goedverdieners die iets boven het gemiddelde uitkomen, vluchten dan ook naar de rand van de steden, naar de buitengemeenten. Vanuit het oogpunt van ruimtelijke ordening is concurrentie met de buitengebieden, waar er 15 woningen per hectare zijn, onmogelijk. Die mentaliteitswijziging lijkt het lid moeilijk. Hoe denkt men ze via het groenboek te realiseren?

Vervolgens leest mevrouw Van Volcem onder kortetermijnacties een passage over het vrijwaren van woningbouw in woonuitbreidingsgebieden die ruimtelijk niet geschikt zijn. Hoe wil men dat realiseren als er gevochten wordt om de laatste stukken ruimte en, in het licht van het concept betaalbaar wonen, die extra woongelegenheden broodnodig blijkt? Ze refereert in dat verband ook aan de vele en langdurige vergunnings- en andere procedures, onder meer om woonuitbreidingsgebieden te mogen aansnijden. Bij sociale woningbouw is er dan ook nog eens sprake van subsidies die beschikbaar moeten zijn voor de infrastructuur. Is er een budget om dit te compenseren op korte termijn? Zal er planologische ruil toegelaten worden? Hoe wil men het slim omgaan met ruimte rijmen met betaalbaarheid? Heel wat woonuitbreidingsgebieden die slecht gelegen zijn, zijn bovendien in han-

den van sociale bouwmaatschappijen. Hoe wil men dat aanpakken? Er is reeds 3 miljard euro nodig om het bestaand patrimonium te renoveren, herinnert het lid. De ontwikkeling van woonuitbreidingsgebieden die omgevormd werden van landbouwgebied zijn de enige winstfactor.

Ook voor de watergevoelige gronden die woonuitbreidingsgebied zijn, is een structurele oplossing nodig, stelt mevrouw Van Volcem nog.

Het lid wijst ook op de ruimtelijke impact van de bijkomende windmolens op zee waarvan de stroom nu aan land moeten worden gebracht door vele hoogspanningskabels.

Het groenboek werd vooral opgesteld door de administratie en dat is goed, stelt het lid, want die gaat uit van de goede ruimtelijke ordening. Dat concept kan echter tot verkokering leiden, omdat het slechts één facet belicht. De ideale ruimtelijke ordening kan ook wel eens onbetaalbaar zijn. Er is voor het lid duidelijk een toetsing nodig met de realiteit van het dagelijkse maatschappelijke leven, waarbinnen lokale mandatarissen met ruimtelijke ordening voor echte mensen bezig zijn.

De titel van het groenboek doet heel wat ambitie vermoeden. Het is maar de vraag hoe de gemiddelde Vlaming uit vooral landelijke gebieden zich daarbij voelt, stelt mevrouw Van Volcem. Het begrip metropool doet ook kennis van vele talen veronderstellen en geen hokjesdenken. Een mentaliteitswijziging is daarvoor onontbeerlijk.

De afwijking van bestemming die vroeger door het decreet Ruimtelijke Ordening werd toegestaan bij kleine concrete problemen, werd geschrapt. Het lid stelt dat net dat een dynamische aanpak mogelijk maakte. Die wijziging in het decreet ontgoochelt haar.

Met het Woonbeleidsplan Vlaanderen 2050 is al gestart en er is al overleg gepleegd op diverse niveaus en in rondetafels. Wonen vormt voor het lid een uiterst belangrijke factor in de opmaak van een groenboek. Is de minister van plan alle vastgelegde dichtheden nog eens te verhogen; als ze nu al tot stadsvlucht leiden?

Herontwikkeling is een zeer langdurige procedure. Als de minister vast van plan is alles sneller en beter te laten verlopen en betaalbaar wonen nastreeft, dan zal dat niet in herontwikkelingsgebieden kunnen, waarschuwt mevrouw Van Volcem.

Het lid vraagt zich tot slot af hoe de minister denkt de horizontale bevoegdheid ruimtelijke ordening in een goede vorm te gieten, met het oog op de ontstellende hoeveelheid plannen, omzendbrieven en dergelijke waaraan gewerkt wordt. Ze refereert daarbij aan het woonbeleidsplan, het stedenbeleid, het industrieel beleid, het landbouwbeleid, een kader voor de grootschalige detailhandel, de wensen inzake natuur enzovoort. Het lijkt haar onmogelijk een draagvlak te vinden voor zoiets ambitieus, en ze ziet alleen heil in kortetermijnopties die duidelijk en realistisch overkomen.

Van een groenboek moet een maatschappelijke kosten-batenanalyse gemaakt worden, met aandacht voor de economische factoren en een afweging van de sterktes en zwaktes, kansen en bedreigingen. Dat is nodig, onder meer om de positie van Vlaanderen als investeringsregio binnen Europa in te schatten.

De heer *Wilfried Vandaele* kan beamen dat het begrip ‘metropool’ niet meteen aan platelandsmensen is besteed. Het lijkt hem echter niet de bedoeling Vlaanderen op te blazen tot één grote stad.

Het lijkt de heer Vandaele goed om te vertrekken van de doelstellingen van het RSV om daarop voort te bouwen, zij het meer realisatiegericht en met het oog op een intensiever

samenspel van het instrumentarium, dat tevens tot uitbreiding noopt. Daar ligt een taak voor het Vlaams Parlement.

Er wordt ingezet op een meer efficiënt ruimtegebruik, vooral waar het gaat om de bebouwbare schaarse ruimte. Dat blijft een goed streven, stelt hij. Ook woonbehoeftestudies en onderzoek naar alle doeleinden van ruimtegebruik lijken de heer Vandaele nuttig vooraleer reserves worden aangesneden.

Inbreiding, kleiner bouwen en een versterking van de steden zijn positief, mits men erop toeziet dat ook de kleinere gemeenten voldoende middelen behouden. Dat kan eventueel via andere mechanismen voor hem.

Efficiënter bouwen kan betekenen dat er hoger gebouwd wordt, zoals in een recente beslissing voor de Vlaamse Rand rond Brussel blijkt. De heer Vandaele meent dat de idee net zo zinvol is voor bedrijfsgebouwen.

Met betrekking tot de kortetermijnacties vindt het lid het positief dat er maatregelen zijn voor gebieden met harde bestemming en een hoog overstromingsrisico, wat de toepassing impliceert van de resolutie betreffende het beheersen van de wateroverlast in het kader van een integraal waterbeleid die in juli 2011 werd goedgekeurd. Hij suggereert om dezelfde afweging te maken voor wat geluidsoverlast betreft.

Er is expliciet sprake van het vrijwaren van aaneengesloten landbouwgebieden. Dat is positief, stelt de heer Vandaele, maar hij ziet dezelfde ingesteldheid graag doorgetrokken naar andere sectoren, zoals natuur en bos of zelfs mobiliteit.

Ook de heer *Lode Ceyskens* waarschuwt voor utopische gevoelens bij het plannen. De essentie blijft dat het vertrekpunt een bestaande situatie is, waarvoor nog maar ongeveer een halve eeuw een regelgeving bestaat die het gebruik ervan regelt. Wat al is gebeurd, blijft dan ook een voorafname op het ruimtegebruik in Vlaanderen. Het wordt dan ook een opgave voor de beleidsmakers om de opgebouwde droom in beleidsmaatregelen te vertalen, meent het lid.

Het luik rond de maatschappelijke uitdagingen is volgens CD&V te beknopt: er wordt wel gewag gemaakt van autodelen, maar er staat bijvoorbeeld niets in over de fiets.

Onder de noemer ‘innoveren’ komen heel wat kernwaarheden aan bod, maar toch ontbreekt nog heel wat. Zo wordt uitdrukkelijk de kennis- en dienstengerichte bedrijvigheid vermeld, maar troeven zoals de industriële productie per persoon in Vlaanderen, waarmee het in het buitenland ook opvalt door de gestage groei, worden niet uitgespeeld. Dat mag in het kader van ruimtegebruik niet vergeten worden, vindt CD&V.

De heer Ceyskens leest in het groenboek dat Vlaanderen ernaar streeft om de totale bebouwde oppervlakte niet meer te zien toenemen. Slaat dat einddoel op de periode tot of na 2050? Wat moet er dan gebeuren met de reeds bestemde maar niet ontwikkelde terreinen?

Een polycentrisch ontwikkelingsmodel komt vrij ingewikkeld over, vindt het lid, maar toch is het zinvol.

CD&V is nieuwsgierig naar de verdere uitwerking van de verhouding tussen RSV en BRV. De heer Ceyskens geeft mee dat het publiek vooral geïnteresseerd is in wat er op korte termijn te gebeuren staat en kan. Zijn fractie blijft hameren op de integrale realisatie van het RSV, los van het BRV.

Een ‘levenskrachtig platteland’ klinkt voor de heer Ceyssens zeer positief. Voedselproductie speelt in de economische leefbaarheid daar inderdaad een grote rol. Tegelijk wijst het lid erop dat de voedselproductie net zo lang kan bestaan als ze op een economisch rendabele manier kan gebeuren. Dat mag men niet uit het oog verliezen.

De term Vlaamse Ruit blijkt verdwenen. Dat hoeft niet negatief te zijn, stelt de heer Ceyssens. Hij waarschuwt er echter voor dat ruimte maken in bebouwde gebieden ten behoeve van de woon- en levenskwaliteit, niet mag betekenen dat steden verder uitdeinen en zo die ruimte weer aansnijden in het open gebied.

Het lid krijgt ook meteen bevestiging bij het feit dat de gemeenten in het kader van de opvolging alsnog een ruimtelijk structuurplan zouden moeten opmaken, ook de niet-ontvoogde. Hij gaat ervan uit dat die gemeenten gewoon ook aan alle criteria moeten blijven voldoen.

Over de scenarioplanning verkreeg de heer Ceyssens met de toelichting meer informatie. Het kan dan gaan over een wijziging in demografie of klimaatverandering en dergelijke. CD&V wil ook daarvoor de nodige aandacht.

De sleutelkwesties als discussiepunten zijn een hele verbetering ten opzichte van de eerdere publieksbevraging, vermeldt de heer Ceyssens nog. Inzicht in de consequenties van keuzes, biedt meer inzicht in het geheel.

CD&V wil het groenboek beschouwen als openingspunt voor debat. Het is nog zeer vaag in vergelijking met de nota aan de Vlaamse Regering, die heel wat concrete acties aanbrengt. Er is nog heel wat werk aan de winkel, besluit hij.

De heer *Pieter Huybrechts* wil in de eerste fase van bespreking nog niet meteen heel concrete vragen stellen. Het groenboek kan een aanzet geven tot nadenken over wat de toekomst van de Vlaamse ruimte moet worden. Vlaams Belang acht het noodzakelijk om, voortbouwend op het RSV, over het groenboek, te komen tot een witboek, al vergt dat nog een heel parcours, besluit het lid.

Mevrouw *Valerie Taeldeman* wil ingaan op de vier kortetermijnacties waarvan sprake.

Er is sprake van gebiedsgericht proces voor energielandschappen. Het lid wil graag weten hoever het intussen staat met de aangekondigde lokalisatienota voor hernieuwbare energie.

Ook de woonuitbreidingsgebieden behoren tot de kortetermijnacties. Deze gebieden staan enorm onder druk. Het Grond- en Pandendecreet voorziet in een versoepeling voor het aansnijden ervan in functie van sociale woningbouw. Voor privé-initiatieven betekent dat werken met een principieel akkoord waarin ook de woonbehoefte wordt aangetoond. Wat wordt in voorliggend groenboek bedoeld met woonuitbreidingsgebieden die ruimtelijk niet geschikt zijn voor woningbouw?

Het groenboek heeft het over provincies en gemeenten als gelijkwaardige partners in Vlaanderen. Het lid citeert: “In de praktijk hebben vele structuurplannen een vaste format die omvattendheid nastreeft. In de toekomst hebben we een systeem nodig met meer vrijheidsgraden, waarbinnen een consistent beleid overeind blijft, maar de beleidsplanning afgestemd wordt op de noden en eigenheid van elke gemeente.”. Mevrouw Taeldeman interpreteert dat als meer ruimte voor lokale besturen om planologische aspecten op de eigenheid van de gemeente af te stemmen. Er wordt in een nauwere samenwerking voorzien met de gemeenten. Hoe ziet men dat concreet? Wordt er dan een lokaal beleidsplan verwacht in plaats van een gemeentelijk ruimtelijk structuurplan?

Ze illustreert haar vraag met twee voorbeelden van planologische initiatieven waarbij de gemeente zich geblokkeerd weet door de houding van het Vlaamse Gewest en de provincie. Het gaat om de herbestemming van een ambachtelijke zone naar woongebied in het kader van de vervanging van een oud bijzonder plan van aanleg dat in die ambachtelijke zone voorzag. Het bewuste bedrijf zet de activiteiten stop. Het RSV beschouwt de zone als een niet-geselecteerde woonkern en dus geeft het Vlaamse Gewest geen toestemming voor herbestemming tot woonerf, al is dat planologisch logisch. Ook de in het vooruitzicht gestelde bouw van een woonzorgcentrum door het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn en een privépartner botst op zeer strikte regels.

Mevrouw *Karin Brouwers* herkent ook enige utopie in het groenboek, maar wil niet in pessimisme vervallen. Op een lange termijn tot 2050 mag men dromen, vindt het lid. Ook zij verwijst naar de wens van de gemiddelde Vlaming om een woning in het groen te bezitten. Kern van de zaak is dan ook voor haar een mentaliteitswijziging, al blijven woonwensen en verwachtingen heel individueel. Het lijkt mevrouw Brouwers interessant om ter zake een advies van de Vlaamse Jeugdraad te krijgen.

Vanuit de idee van ‘metropolitaan provincialisme’ dat in Leuven als kapstok heeft gediend voor het gemeentelijk structuurplan, kan het lid zich wel vinden in de ‘metropolitane’ gedachte. Moet dat concept op termijn de Vlaamse Ruit vervangen?

Mevrouw Brouwers sluit zich aan bij de opmerking van de heer Ceyssens over autodelen en de fiets. Ze vond het vooral bizar te lezen dat “een gevoelige capaciteitsverhoging van het infrastructuurnetwerk enkel kan worden bekomen door bestaande infrastructuur in te zetten voor andere vervoersvormen, bijvoorbeeld via technologische innovatie.”. Tegelijk wordt in de sleutelkwesties gewag gemaakt van het aanleggen van nieuwe mobiliteitsinfrastructuren. Kan dat beter toegelicht worden? Het uitgangspunt van het groenboek vindt mevrouw Brouwers drastisch en niet conform het regeerakkoord inzake de missing links en dergelijke.

Bij de thema's staan nabijheid en bereikbaarheid als leidende principes voorop. Daar wordt alleen gefocust op de schaal van steden en dorpen. Er is sprake van een fijnmazig fiets- en voetgangersnetwerk, aangevuld met collectief vervoer, de vervaging van het onderscheid tussen privé- en openbaar vervoer enzovoort. Het lid vindt het allemaal vrij mager. Het informatief gedeelte van een nieuw Mobiliteitsplan Vlaanderen is afgerond en de opmaak is volop bezig. Er is al een resolutie over de opmaak van het plan goedgekeurd. Hoe wordt dat op elkaar afgestemd? Het lijkt haar tijdsverspilling om twee aparte plannen te maken. Is het niet zinvoller om meer geïntegreerd te werken, zoals dat in de vorm van een meerjarenplanning gebeurt?

Het lid meent dat op termijn ook met het begrip ‘vertuining’ rekening moet worden gehouden. Vlaanderen kent een versnippering van groen in tuinvorm, waarmee veel te doen is.

De heer *Bart Martens* zegt dat ook zijn fractie achter de uitvoering van het RSV staat. Hij is ook voorstander van meer flexibiliteit en de mogelijkheid om meer dynamisch in te spelen op nieuwe uitdagingen, maar vreest dat in het kader van de vermelde ‘vrijheidsgraden’ er misschien ook een te grote vrijblijvendheid in de hand wordt gewerkt. Hij geeft daarbij het voorbeeld van de ‘extended gateways’, ruimtelijke plaatsen waar Europese distributiecentra kunnen worden ingeplant. Als daarvoor locaties moeten worden aangeduid, mogen dat er ook niet te veel worden, opdat het transportvolume niet versnipperd wordt. De goederenstromen niet bundelen, kan de rendabiliteit aantasten. Er is volgens het lid een sturend kader nodig om de ontwikkelingen in de hand te houden en de selectiviteit te bewaken. Er moeten grotere parken komen die multimodaal ontsloten worden, veeleer dan versnipperde kleinschalige logistieke zones. De heer Martens vraagt dan ook om het sturende karakter van de plannen niet overboord te gooien en zelfs te versterken.

Het lid staat ook positief tegenover de metropolitane gedachte. In hoeverre wordt er bij de ontwikkeling van een polycentrisch netwerk in een verbinding voorzien met stedelijke regio's in de buurlanden? Hij verwijst in dat verband naar goederenspoorlijn 11, die stopt net aan de grens. Mits enkele kilometers door te trekken kan er een goede verbinding gevormd worden met het spoornet van Nederland, met de haven van Rotterdam, de Betuwelijn en de Brabantroute. Kleine investeringen en een betere verbinding tussen Antwerpen en de Randstad kunnen het intern netwerk versterken. Dat kan leiden tot een win-winsituatie voor heel de Rijn-Scheldedelta. Hetzelfde idee kan gelden voor metro-poolregio Kortrijk-Rijssel, en zeker in verband met de drie regionale luchthavens daar.

De kortetermijnacties vindt het lid zeer goed gekozen. Hij wil wel weten in hoeverre de 'vrijwaring van de woonuitbreidingsgebieden die ruimtelijk niet geschikt zijn voor woningbouw' verschilt van de Atlas van Woonuitbreidingsgebieden waarover in de vorige legislatuur een zekere systematiek is afgesproken, onder meer op basis van de watertoets. Voegt de vrijwaring iets toe? Welke criteria zullen er gehanteerd worden voor schrapping van woonuitbreidingsgebieden?

Met de ontwikkeling van nieuwe instrumenten hoeft men volgens de heer Martens niet te wachten tot opmaak van het actieplan dat het sluitstuk moet zijn van het nieuwe beleid. Bepaalde trends moeten nu al gestopt worden, om te voorkomen dat de hoeveelheid verharde oppervlakte in Vlaanderen van een vierde nu tegen 2030 evolueert naar een derde of zelfs de helft. Die ambitie spreekt uit het groenboek, maar er zijn instrumenten nodig, zoals de stedenbouwkundige verordening over de verharding van oppervlaktes en de opvang van hemelwater. Het lid vraagt de minister daarmee niet te talmen.

De omgevingsvergunning kan als nieuw instrument dienen om een lokalisatiebeleid dat het autoverkeer afremt een houvast te bieden. Zo ziet het lid de mogelijkheid om nieuwe vervoersgenererende activiteiten in te planten op knooppunten van openbaar vervoer. Goederentransportgenererende activiteiten kunnen verplicht nabij spoor of binnenvaart ingebed worden.

De als kortetermijnactie vermelde energielandschappen in het kader van de ruimte voor energietransitie acht de heer Martens zeer zinvol. Tegelijk meent hij dat er bij de ruimtelijke inplanting van glastuinbouw meer aandacht moet gaan naar mogelijkheid tot het aanboren van geothermische lagen. Een deel van de Kempen blijkt daartoe zeer geschikt. Diepe geothermische energie kan omgezet worden in elektriciteit en daarbij gaat 90 percent van de warmte verloren. Voor glastuinbouw is dat een goede locatie. Het ontwerp van richtlijn inzake energie-efficiëntie vraagt bovendien om nieuwe energiecentrales specifiek in te planten waar de restwarmte ook een nuttige toepassing vindt. Het zou een verplichting worden voor centrales van meer dan 20 megawatt. Het opmaken van een warmte-atlas is een eerste stap, stelt de heer Martens. Nederland beschikt al over een dergelijke atlas. Aanwezigheid van restwarmte en warmtebehoeften worden erin opgenomen.

Met betrekking tot het paradigma van de compacte stad, een dam tegen de versnippering van de open ruimte en het zoveel mogelijk concentreren van wonen in stedelijke gebieden, de inbreiding en dergelijke, stipt het lid tot slot aan dat er ook binnen steden een behoefte bestaat aan bijkomend groen en extra ruimte. Via welk beleid kunnen beide verzuchtingen ingevuld worden: verdichten en tegelijk toch meer groen in stedelijke gebieden? Het lid denkt dan meteen aan een ander soort van hoogbouw dan in de voorbije jaren in beeld kwam. Zo heeft Kopenhagen nieuwe projecten van hoogbouw met grote terrassen. Er worden ook minima bepaald voor het aandeel appartementen met minstens twee slaapkamers. Dat schept ruimte voor gezinnen met kinderen die in de Vlaamse hoogbouw vaak vergeten worden, net als buitenruimte.

2. Antwoorden

Minister *Philippe Muyters* beschouwt de vragen al als een inbreng in de discussie die met het groenboek is opgestart. De minister wil in elk geval de langetermijnvisie niet koppelen aan de broodnodige kortetermijnacties. Zo kan de hemelwaterverordening niet op een witboek wachten, net als het ontwikkelen van meer bedrijventerreinen in het kader van de uitvoering van het RSV. De minister verzekert de commissieleden ervan dat niet alles plots wordt stilgelegd in afwachting van dat witboek.

Het is echter ook niet de bedoeling alleen verder te denken op de korte termijn. Daarom zijn er uitdagingen genoemd die de minister essentieel acht. Er is een visie nodig op de langere termijn, maar tegelijk worden de bestaande problemen opgevolgd en aangepakt. Een scope op 2050 is dus wenselijk, zonder zich vast te pinnen op de problemen van de dag. Het parlement heeft de mogelijkheid om die toekomstvisie een halt toe te roepen, maar de minister heeft geen opmerkingen in die zin gehoord.

Wat hij wel hoort, is dat men de oefening zinvol vindt, dat het RSV verder uitgevoerd moet worden, zoals gepland, en dat er kortetermijnacties nodig zijn. In het groenboek worden er vier extra genoemd. Ook die blijken goed gekozen, getuigen de reacties. Er wordt in samenspraak met het departement een plan van aanpak opgesteld voor elk van de kortetermijnacties, nog voor het zomerreces 2012. Ook dat toont aan dat de realisatie daarvan niet op het witboek wacht.

Inzake de woonuitbreidingsgebieden merkt de minister op dat de vooropgestelde actie conform is met de resolutie betreffende het beheersen van de wateroverlast die uitdrukkelijk vraagt om de watertoets in rekening te brengen vooraleer nieuwe woonuitbreidingsgebieden aan te snijden. De zogenoemde atlas was louter informatief, terwijl er nu een extra element is, waarbij woonuitbreidingsgebieden die niet geschikt blijken voor woningbouw ook als dusdanig worden gemarkeerd.

Ook al is er een vleugje utopie, toch lijkt het de minister vanzelfsprekend zich te richten op 2050. De onderste laag van het getoonde schema, behelst echter wel een realisatiegericht programma, onderstreept minister Muyters. Dat er voor die rit nog vrijheidsgraden worden voorzien en wijzigingen mogelijk blijven, lijkt hem normaal. Het RSV roept hoe dan ook het gevoel op dat er soepelheid voor aanpassing ontbreekt, ondanks de verdiensten van het plan. Het evenwicht tussen wat Vlaanderen kan opleggen en wat er lokaal kan worden beslist, blijft moeilijk, antwoordt de minister op de vragen over de vrijheidsgraden. Hij gaat er van uit dat conform het subsidiariteitsprincipe, wat op het laagste niveau kan gebeuren ook daar gebeurt, tenzij er een toegevoegde waarde is als het op een hoger niveau gebeurt. Het is een doorlopende oefening waarbij steeds wordt nagegaan hoever men daarin moet gaan. Het groenboek moet een basis zijn voor verandering in de toekomst.

Dat de fiets meer aandacht moet krijgen in het kader van de mobiliteit, kan kloppen, maar er is hoe dan ook nog heel wat ruimte om met dergelijke opmerkingen rekening te houden.

Met het oog op innovatie mag inderdaad ook de industrie niet uit het oog verloren worden. Zo moet ook het industrieel beleid in het kader ingepast worden. Een uiteindelijk witboek met respectief beleidsplan en realisatiegericht programma zal een impact hebben op diverse beleidsdomeinen en er moet daarom afstemming zijn op administratief, maar ook op politiek niveau.

Het verheugt de minister dat het werken met sleutelkwesties voor de bevraging van het publiek als een grote vooruitgang beschouwd worden. Ze zijn geformuleerd om debat uit te lokken.

Mevrouw Brouwers maakte de afweging dat een mentaliteitswijziging en de heel individuele kijk op invulling van de ruimte soms moeilijk te verzoenen zijn. De minister ervaart dat sommigen denken dat met het groenboek in de toekomst een aantal dingen niet meer zullen kunnen. Dat wil de minister niet gezegd hebben, want individuele keuzes moeten mogelijk blijven. De consequenties van de keuzes kunnen wel veranderen, door maatregelen gericht op aanraden of afraden. Eerst moet er een mentaliteitswijziging gebeuren, gestoeld op het doelbeeld voor de toekomst.

De minister vindt de idee om een advies van de Vlaamse Jeugdraad te vragen erg zinvol. Intussen is bijvoorbeeld bekend dat 20-25-jarigen steeds minder een grote tuin willen, wegens het onderhoud.

Het concept van de metropolitane gedachte en de Vlaamse Ruit laat men open. Het groenboek begint niet van nul, erkent de minister. Er is niet specifiek op de Vlaamse Ruit gefocust, maar ze is er wel en vormt dan ook een uitgangspunt. Fundamenteel is de discussie over het geheel waarbinnen ze past.

Het is uitdrukkelijk ook de bedoeling een polycentrisch netwerk niet alleen inlands te verbinden, maar ook met het buitenland. Een metropool streeft een internationale uitstraling na en dus moet er ook op dat niveau netwerking zijn, beaamt de minister.

Tot slot nodigt minister Muyters iedereen uit om verder mee na te denken over het groenboek met het oog op een verdere uitwerking naar een witboek. Het ruimtelijk beleid blijft terwijl in uitvoering.

De heer *Geert Mertens*, afdeling Ruimtelijke Planning, stelt dat de 25 percent van de ruimte in Vlaanderen die bebouwd, verhard, of ingenomen is door tuinen, een cijfer uit de statistieken is. De twaalf voetbalvelden die dagelijks worden ingenomen door deze activiteiten zijn daarvan het gevolg. De statistieken nemen elk type van artificieel ruimtebeslag mee. Dat behelst ook infrastructuur, wegen, opritten, gebouwen, tuinen als deel van de verkavelde oppervlakte, sportvelden enzovoort. Het is moeilijk dit preciezer af te bakenen.

Inzake de verhouding tot andere beleidsplannen, herhaalt de heer Mertens dat het groenboek in samenspraak met andere beleidsdomeinen is geschreven. Er is zodoende al in rekening gebracht wat er daar in voorbereiding is, zoals het Woonbeleidsplan of het Mobiliteitsplan. Verbetering is altijd mogelijk, erkent de spreker. Hij veronderstelt ook dat er bilateraal overleg met een aantal departementen nodig zal zijn vanwege de wrijvingspunten die altijd aanwezig zijn. Er wordt getracht dat goed op te vangen.

De heer Mertens merkt nog op dat in het verleden de jeugdsector al heel wat initiatieven heeft genomen. Zo draaide hij ook mee in het voortraject. De enquête van 2011 die bij de burger is afgenomen, heeft de Vlaamse Jeugdraad ook aan de jongeren voorgelegd. Dat maakt het mogelijk een beeld te vormen van mogelijke verschillen in verwachtingspatroon en wensen.

Bart MARTENS,
voorzitter

Valerie TAELEMAN,
verslaggever